

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної
роботи Кузнецова О. А.
27 серпня 2020 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОДИДАКТИКА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ступінь бакалавра

Спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Миколаїв – 2020

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тимченко Алла Анатоліївна, старший викладач кафедри початкової освіти, доктор філософії в галузі освіти.

РЕЦЕНЗЕНТ: кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної освіти, Сокуренко Олена Олексіївна.

Програму схвалено на засіданні кафедри _____

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри (Якименко С.І.)

Програму погоджено з гарантом ОП (назва) Авраменко К.Б. (за потреби)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогічної та соціальної освіти

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Степанова Т.М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від “27” серпня 2020 року № 11

Голова навчально-методичної комісії (Кузнецова О. А.)

Анотація (українською мовою)

Ключові слова (українською мовою)

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психодидактика у початковій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є умови підвищення ефективності (продуктивності) процесу навчання шляхом максимального врахування особливостей психічних явищ в діяльності учнів і педагогів;

Міждисциплінарні зв'язки: психодидактика тісно пов'язана з такими науками, як: загальні основи педагогіки, дидактика, психологія загальна, філософія, вікова психологія.

Метою дисципліни є: формування у студентів уявлення про предмет і методи психодидактики у початковій школі як міждисциплінарної науки, розширення теоретичних знань студентів щодо застосування основ психодидактики у роботі вчителя початкових класів; ознайомлення студентів з концептуальними основами психодидактики освітніх систем, з психологічними проблемами в контексті психодидактики освітнього середовища; з теоретичними основами психодидактичної діяльності вчителя початкових класів, психодидактичними особливостями пізнавальної активності учнів; реалізація психодидактичного підходу до створення освітнього середовища в початковій школі; здійснення психодидактичного відбору сучасних форм, методів та засобів навчання; вивчення особливостей поведінки педагога в контексті реалізації психодидактичного підходу до управління освітнім середовищем початкової школи.

Ключові слова: психодидактика, освітня система, освітнє середовище, психодидактичний підхід.

Анотація (англійською мовою)

Ключові слова (англійською мовою)

The program of study of the normative educational discipline "Psychodidactics in primary school" is made according to the educational-professional program of preparation of masters of a specialty 013 Primary education according to the educational-professional program "Primary education".

The subject of study of the discipline is the conditions for improving the efficiency (productivity) of the learning process by taking into account the peculiarities of mental phenomena in the activities of students and teachers;

Interdisciplinary links: Psychodidactics is closely related to such sciences as: general foundations of pedagogy, didactics, general psychology, philosophy, age psychology.

The purpose of the discipline is: to form students 'ideas about the subject and methods of psychodidactics in primary school as an interdisciplinary science, to expand students' theoretical knowledge on the application of the basics of psychodidactics in the work of primary school teachers; acquaintance of students with conceptual bases of psychodidactics of educational systems, with psychological problems in the context of psychodidactics of educational environment; with theoretical bases of psychodidactic activity of the teacher of initial classes, psychodidactic features of cognitive activity of pupils; implementation of a psychodidactic approach to creating an educational environment in primary school; implementation of psychodidactic selection of modern forms, methods and means of teaching; study of the peculiarities of the teacher's behavior in the context of the implementation of the psychodidactic approach to the management of the educational environment of primary school.

Key words: psychodidactics, educational system, educational environment, psychodidactic approach.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Психодидактика у початковій школі**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності **013 Початкова освіта** за освітньо-професійною програмою «**Початкова освіта**».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є умови підвищення ефективності (продуктивності) процесу навчання шляхом максимального врахування особливостей психічних явищ в діяльності учнів і педагогів;

Міждисциплінарні зв'язки: Психодидактика тісно пов'язана з такими науками, як: загальні основи педагогіки, дидактика, психологія загальна, філософія, вікова психологія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. 1. Мета – формування у студентів уявлення про предмет і методи психодидактики у початковій школі, розширити теоретичні знання студентів щодо застосування основ психодидактики у роботі вчителя початкових класів.

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомити студентів з концептуальними основами психодидактики освітніх систем; з психологічними проблемами в контексті психодидактики освітнього середовища;

- ознайомити з теоретичними основами психодидактичної діяльності вчителя початкових класів, психодидактичними особливостями пізнавальної активності учнів;

- навчити реалізовувати психодидактичний підхід до створення освітнього середовища в початковій школі;

- навчити здійснювати психодидактичний відбір сучасних форм, методів та засобів навчання;

- вивчити особливості поведінки педагога в контексті реалізації психодидактичного підходу до управління освітнім середовищем початкової школи.

Програмні результати навчання:

ПРН-2. Знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку учнів початкової школи. Знати специфіку виховної роботи на уроках та позаурочній діяльності.

ПРН-3. Знати вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.

ПРН-4. Знати закономірності та теорію процесу навчального пізнання, сучасні навчальні технології.

ПРН-6. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

ПРН-8. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів. Складати психолого-педагогічну характеристику учня та класу.

ПРН-15. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти.

ЗК 2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно

ЗК 7. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ІІ. Фахові:

ФК-2. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку.

ФК-3. Педагогічна компетентність. Здатність до проектування, організації, оцінювання, рефлексії та коригування навчально-виховного процесу в початковій ланці освіти.

СК-5. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізовувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 120 годин / 4 кредити ECTS. ;

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Предмет, мета і завдання курсу «Психодидактика».

Предмет мета і завдання курсу «Психодидактика початкової школи». Психодидактика як предмет наукового інтересу. Характеристика змісту «Психодидактики початкової школи» в контексті підготовки майбутніх учителів.

Тема 2. Концептуальні основи психодидактики освітніх систем.

Психодидактика освітніх систем: введення в поняття. Психодидактичні аспекти проектування та експертизи освітніх систем. Психологічна діагностика освітнього середовища загальноосвітніх шкіл. Психодидактична схема (алгоритм) проектування та експертизи освітніх технологій і систем.

Тема 3. Психологічні проблеми в контексті психодидактики освітнього середовища.

Обдарованість як проблема сучасної освіти. Психічні стани школяра в напруженому освітньому середовищі. Психодіагностика регуляторно-когнітивної структури навчальної діяльності як умова подолання напруженості освітнього середовища. Центр комплексного формування особистості як суб'єкт розвиваючої освіти.

Тема 4. Психодидактичні основи учіння та научіння.

Поняття про учіння і начіння. Види учіння та структура учебової діяльності. Вміння вчитися самостійно як інтегральна якість особистості і як ключова компетентність молодшого школяра. Психодидактичний аспект мотивації учіння. Психодидактичний зміст навчання. Поняття про навчання та його психологічні механізми. Психологічний погляд на дидактичні принципи. Теорії і технології навчання. Моделі навчання: інформаційні, операціональні, розвивальне.

Тема 5. Психодидактичні особливості пізнавальної активності учнів.

Структура пізнавальної активності учнів. Методи формування пізнавальної активності учнів. Розвиток пізнавальної самостійності та інтересу до знань. Психодидактичні передумови виникнення інтересу та потреби до самоосвіти.

Тема 6. Психодидактичні основи становлення та розвитку особистості.

Соціальна сутність особистості. Поняття розвитку і формування особистості. Природний і суспільний фактори розвитку, їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Принципи, критерії та закономірності психічного розвитку людини. Основні види діяльності дітей, її розвиваючі можливості.

Тема 7. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

Вікові етапи, їх характеристика. Індивідуальні особливості учнів.

Тема 8. Теоретичні основи психодидактичної діяльності вчителя початкових класів.

Психодидактичні характеристики педагогічного стилю вчителя, його професійних якостей та педагогічного спілкування. Адаптація вчителя до умов професійної діяльності. Методики на виявлення психологічної готовності учителя до педагогічної праці.

Тема 9. Психодидактичний моніторинг розвитку пізнавальних здібностей в учнів початкових класів.

Напрямки і методики вивчення психологічних особливостей учнів. Психодидактичні критерії вихованості і виховного впливу.

3. Рекомендована література

Базова

1. Божович Є. Л. Психодидактичні питання розвитку школяра як суб'єкта учіння // Психолог - педагогічні проблеми розвитку школяра як суб'єкта учіння. - М. Воронеж, 2000. - С. 6-25.
2. Вихруш В.О. Теоретичні основи та актуальні проблеми сучасної дидактики / В.О.Вихруш. - Тернопіль: ТАЙП, 2008. – 222 с.
3. Вихруш В.О. Теорія початкового навчання з основами психодидактики / В.О.Вихруш. – Тернопіль: Крок, 2014. – 608 с.
4. Лебедєва В. П., Орлов В. А., Панов В. І. Психодидактичні аспекти розвиваючої освіти // Педагогіка, 1996 - № 6.
5. Осадченко І.І. Характеристика змісту «Психодидактики початкової школи» в контексті підготовки майбутніх учителів
6. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів [Текст] : [монографія] / В. О. Вихруш, А. А. Пушинська. - Тернопіль: Крок, 2014. - 291 с. : рис., табл. - Бібліogr.: с. 244-258.
7. Психодидактика вищої школи: інноваційні методи навчання [Текст]: навч. посіб. / В. О. Вихруш, С. В. Гуменюк, О. А. Вихруш-Олексюк. - Тернопіль : Крок, 2017. - 280 с. : табл. - Бібліogr.: с. 273-280.
8. Психодидактика початкової освіти : Матеріали Всеукраїнських науково-практических семінарів-вебінарів, м. Миколаїв, вересень-листопад 2015 року // Методичний вісник Науково-дослідницької лабораторії дидактики початкової освіти / гол. ред. Осадченко І. І. – Миколаїв : ТОВ «Іліон», 2015. – Вип. 3. – 54 с.
9. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі: методичний посібник / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, Р. О. Семенова та ін.; за ред. О.Л. Музики. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с.
10. Савенков А.И. Психодидактика. – М.: Національний книжковий центр, 2012. – 360 с.
11. Цимбалару А. Підготовка педагогів до проектування інноваційного освітнього простору школярів /Анжеліка Цимбалару //Нова педагогічна думка. – 2010. – №2. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Npd/2010_2/Cimbalar.pdf.
12. Ярошинська О. О. Принципи проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи / О. О. Ярошинська // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки зб. наук. пр. – Вип. 3. – Бердянськ : БДПУ, 2014. – С. 312–318.

1. Бабаєва Ю. Д. Психологічний тренінг для виявлення обдарованості. Методичний посібник / За ред. В. І. Панова. - М., 1997.
2. Божович Є. Л. Психодидактичні питання розвитку школяра як суб'єкта учіння // Психологічно-педагогічні проблеми розвитку школяра як суб'єкта учіння. - М. Воронеж, 2000. - С. 6-25.
3. Василюк Ф. Е. Психологія переживання: аналіз подолання критичних ситуацій. - М., 1984.
4. Василюк Ф. Е. Життєвий світ і криза: типологічний аналіз критичних ситуацій // Психологічний журнал, 1995, т. 16 - № 3. - С. 90-101.
5. Вачков І. В., Дерябо С. Д. Вікно у світ тренінгу: Методологічні основи суб'єктного підходу до групової роботи: Навчальний посібник. - СПб., 2 004
6. Герасимова Т. Ю. Розвиток здатності до психічної саморегуляції у підлітків за допомогою методу аутогенного тренування // Прикладна психологія, 1999. - № 5. - С. 75-85.
7. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: практикум: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 224 с.
8. Лебедєва В. П., Орлов В. А., Панов В. І. Психодидактичні аспекти розвиваючої освіти // Педагогіка, 1996а - № 6.
9. Лебедєва В. П., Орлов В. А., Панов В. І. Психодидактичні аспекти проектування освітнього середовища (З досвіду роботи шкіл ЦКФЛ РАО в сел. Чорноголовка) // Школа 2000. Концепції, методики, експеримент: Збірник наукових праць / За ред. Ю. І. Діка, А. В. Хуторського. - М., 1999. - С. 275-280.
10. Лебедєва В. П., Панов В. І. Психодидактичні аспекти проектування освітнього середовища // Проектування освітніх середовищ у педагогічній практиці / Під ред. В. П. Лебедєвої. - Черноголовка, 1999. - С. 3-73
11. Мясищев В. Н. Психологія відносин. - М. М., 1998.
12. Панов В. І., Шумакова Н. Б., Юркевич В. С. Психодидактична система «Обдаровані діти: виявлення - навчання - розвиток» // Московська психологічна школа: Історія і сучасність: У 3 т. / Під ред. В. В. Рубцова. Т. III. - М., 2004. - С. 273-282.
13. Психодидактика початкової школи: учіння молодших школярів : монографія / В. О. Вихруш, А. А. Пушинська.– Тернопіль : Крок, 2014.– 291 с.
14. Ясвін В. А. Тренінг педагогічної взаємодії у творчому освітньому середовищі / Під ред. В. І. Панова. - М., 1997.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання: коллоквіум, тестування, самостійні та контрольні роботи, виступи, реферати, індивідуальні завдання, мультимедійні презентації